

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 38 Volume: 8 Issue: 38

Haziran 2015 June 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KİBRİTÇİ KIZ MASALININ FRANSIZCA,İNGİLİZCE VE TÜRKÇE BASIMINA DİLSEL/ANLAMSAL/ANLATISALBİR YAKLAŞIM

A LINGUISTIC, SEMANTIC AND NARRATIVE APPROACH TO THE FRENCH, ENGLISH AND TURKISH VERSIONS OF THE TALE 'THE LITTLE MATCH GIRL'

Gülay ER*

Hanife Nâlân GENÇ **

Öz

Bu çalışmada *Kibritçi Kız* masalı Fransızca, İngilizce ve Türkçe basımındaki dilsel, anlamsal ve anlatısal yaklaşımları yönünden incelenmiştir. Bu incelemede masalın her üç dilde de basılı kaynaklardaki biçimi esas alınarak bir karşılaştırma yapılmıştır. Karşılaştırmada ele alınan yöntem masalın Fransızca, İngilizce ve Türkçe olarak basılmış biçiminde dilin nasıl kullanıldığı, hangi anlam düzleminde değerlendirildiği üzerinde yoğunlaşmıştır. Masalın her üç dilde de basılı kaynaktan yer aldığı biçimde dilsel boyutu ve anlamsal katmanları yanında dil dışı göstergelerinin, dillerin bağlı bulunduğu toplumun ekinsel yapısının, gelenek, görenek, yaşantı ve değerlerinin de incelenmesi amaçlanmıştır. Amacımız *Kibritçi Kız* masalının bu üç dilde nasıl aktarıldığı veya anlatıda ağırlıklı hangi yaklaşımın benimsendiğinden çok kullanılan dilin masalın yapısını ne denli koruduğu, özgün biçimine ne kadar sadık kaldığını ortaya koymak olmuştur. Masalın özgün biçiminde kullanılan temel izlek ve motiflerin her üç dilde de korunduğu ve ait oldukları dilsel topluluğun yaşantı, gelenek, görenek, inanış ve değerleriyle örtüşecek biçimde aktarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kibritçi Kız, Masal, Fransızca, İngilizce, Türkçe, Anlamsal Değerlik, Dil, Dilsel Karşılık.

Abstract

In this study, the French, English and Turkish versions of the tale The Little Match Girl have been analyzed in terms of linguistic, semantic and narrative aspects. For this analysis, particular versions of the tale in these three languages have been compared. The method used in this study has focused on how the language is used and how it should be interpreted. Along with the linguistic and semantic structure of the tale, the study has also aimed to analyze the tale in terms of the non-linguistic factors, the cultural structures, traditions and life values of the communities of these languages. The fundamental purpose of the study is to find out to what extent the language used in the tale keeps the originality of the tale. It has been concluded that the original theme of the tale has been kept and that the tale has been narrated in the way that the language and the theme of the tale has been compatible with the cultural structures, traditions, life values and beliefs of the communities where these languages.

Keywords: The Little Match Girl, Tale, French, English, Turkish, Semantic Value, Language, Linguistic Equivalence.

Giriş

Sözlü yazın ürünleri olarak masallar ulusal ve/veya evrensel niteliklere sahip olabilirler. Bu değerler kimi masalları sözlü yazın ürünlerinin stenotipi haline getirebilir. Bu çalışmada, incelediğimiz masalı dilsel ve anlamsal boyutta değerlendirmeye çalıştık. Masal Türkçe, Fransızca ve İngilizce basımında dilsel bakımdan ayrı nitelikler taşısa da bu kullanımların daha çok masalın genel yapısına uygunluk taşıdığı söylenebilir. Masallarda seçilen sözcükler gerçek ya da eğretilmeli anlamı vurgulayacak biçimde kullanılmıştır. Masalın anlamsal boyutuna katkı sağlamada dilsel yapısının birincil derecede önemli olduğu görülmektedir. Dil kullanımının anlamsal boyuta etkisini çevirilerinin karşılaştırılması yönünden değil, her birini kendi içinde ve yazıldığı dilde sınırlamaya çalıştık. Bu saptama bize aynı masalı üç dilde

*Yrd.Doç.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.gulayer@omu.edu.tr

**Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.ngenc@omu.edu.tr

değerlendirebilme, karşılaştırabilme olanağı sunmuştur. Masalın bilinen ana yapısı korunmakla birlikte içerdikleri ayırıcı niteliklerle daha varsıllaşmış ve bizi tek bakış açısıyla değerlendirme yapmaktan uzaklaştırmıştır. Olay örgüsünün düşsel uzamda kurgulanmasımaları tek boyutlu olmaktan uzaklaştırılmış, dilsel yapısı dışında içinde barındırdığı dil dışı diğer bileşenlerle güçlü bir anlatım yaratılmıştır. Çocuklara değer eğitimi konusunda bir yönlendirme amacı güden masal bu yönü ile de değerlidir. Değer eğitimi bireyin yaşamından memnuniyet duyması yanında “ona tatmin edici bir yaşam kurmasına hizmet eder” (Akbaş, 2008: 340).

Uzam, düşselliği ile okuru masala yakınsamış olduğu noktada dahi gerçeğe olan bağlarını koparmaz. Her sönen kibrit küçük kıza gerçek uzama iter. Gerçek uzamdan düşsel evrene kaçıp sığınmak için yaktığı her kibrit aslında küçük kızın mutluluk anahtarı olur. Zira o yalnızca düşsel bir uzamda mutludur. Zannedilenin aksine küçük kız ısınmak için değil, korkularından uzaklaşmak, mutlu olmak için yakar kibritleri. Küçük kızın bu niyeti masalda örtük biçimde okurla paylaşılır. Başlangıçta biraz olsun ısınmak için yaktığı kibritler daha sonra onu tüm düşlerine kavuşturacak tek yol olur. Yalnızlığın, kimsesizliğin, sevgisizliğin, soğuşun acısını duyumsamaz artık. Masalın dilsel örüntüsü anlamsal boyutunu değerlendirmek için önemli bir anahtar niteliğine sahiptir. Bu anahtarı hangi kapıyı açmak için kullanması gerektiğini gösterir okura. Masalda anlam katmanları masalın dokusu içine sinmiş pek çok imgeyle çözümlenebilir. Bu yüzden anlamsal çözümleme masalın ait olduğu toplumlar göz ardı edilmeden yapılmalıdır. İncelediğimiz masal bu açıdan üç dile ait toplumun yaşantı, gelenek, görenek, inanış ve değerleri hakkında pek çok bilgi içermektedir. Bu bilgiler Türkçe, Fransızca ve İngilizce basımlarda açık ya da örtük biçimde verilmektedir. Masalı daha ayrıntılı olarak incelemek, içerdiği pek çok özgünlüğü de ortaya çıkartacaktır.

1.Kibritçi Kız Masalının Anlatı Yerlemleri

Anlatı yerlemlerini masalın başlığı, uzamı, zamanı ve kişileri bakımından Türkçe, Fransızca ve İngilizcedeki basımlarını esas alarak inceleyeceğiz. Bu değerlendirmenin ardından aralarındaki farklılık ve/veya benzerlikleri saptamak ve birtakım çıkarım ve sonuçlarda bulunmak için, masalın bu üç dildeki basımında kullanılan sözcük, sözcük öbekleri ve tümceler açısından ele alacağız. Masalın dilsel çözümlemesi yanında izleği, içerdiği imgeler, anlamsal boyutta kazandığı ekinel ve öğretsel boyutlarının da üzerinde duracağız.

1.1. Masalın Başlığı

Kibritçi Kız'ın Fransızca, İngilizce ve Türkçe basımları incelendiğinde masalın başlığı ve içeriğinde şu şekilde kullanımların yer aldığı görülmektedir. (1). Türkçe karşılığı 'küçük kibritçi kız' olan masalın Fransızca başlığı *La Petite Fille aux Allumettes*'tir. Bunun dışında kitabın genelinde *une pauvre petite fille* (zavallı küçük kız) bir kez, *elle* (o kişi adlı) on iki kez, *la petite fille* (küçük kız) dört kez, *la fillette* (kızcık, kızcağız) bir kez, *l'enfant* (çocuk) iki kez, *la petite* (küçük, ufaklık) dört kez kullanılmıştır. Bu ifadelerin kullanım sıklıkları ve anlamsal boyuta kattıkları değerlendirildiğinde çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin, masalın başında kullanılan *une pauvre petite fille* (zavallı küçük bir kız) (F, s.96) ifadesi masalın kahramanını okurun gözünde belirsizleştirip onu herhangi biri olarak değerlendirmeye iter ve bunu kullanılan 'une' belgisiz tanımlığı ile de kesinler. Bu ifadeye eklenen 'pauvre' (zavallı) önadı ise okurda en başta acıma ve şefkat duygusunu harekete geçirecek niteliktedir. Masalın genelinde kullanım sıklığı en fazla olan 'elle' (o), yaygınlıkla masalın gelişme bölümünde yer almakta olup, masalın genel anlamı ve dilsel boyutuyla tümüyle uyumluluk taşımaktadır. Bir diğer kullanım olan 'la petite fille' (küçük kız) ifadesi okura ilk olarak 'zavallı' nitelemesiyle tanıtılan kişinin küçük kızla bütünleştirildiği kullanımıyla devam eder. Böylece masalda gelişme bölümüne geçişi kolaylaştıran bir işlev üstlenir. 'La petite fille' ifadesi iki kez masalın sonunda küçük kızın düşsel düzlemde büyükannesiyile buluştuğunda kullanılır. Bu ifade gerek küçük kız anlamına vurgu yapması, gerekse Fransızcada 'torun' anlamına gelmesiyle çarpıcıdır. Zira büyükanne ve torun bu düşsel uzamda birbirlerine kavuşurlar. Ancak şunu belirtmekte yarar vardır ki masalın Fransızca basımında bu ikincil anlama gönderme yapılmamaktadır. Bu nedenle dört kullanımın ikisinin son sahnede kullanılmış olması da sözcüğün söz ettiğimiz anlamını güçlendirmektedir. 'La petite fille' ve 'la petite' ifadeleri masalda ağırlıkla küçük kızın soğuktan ve içinde olduğu korkunç yalnızlıktan, terk edilmişlikten kurtulmak için kibritleri yakmaya başladığı anda ağırlık kazanır. Böylece küçük ve/veya küçük kız ifadesi masalın başlığına vurgu yaparken aynı zamanda okuru, onunla düşler dünyasında gezinti yapmaya başladığı anın güzelliğini yaşamaya davet eder adeta. Burada kullanılan 'la petite' (küçük, ufaklık) sözcüğü aslında bir ön ad olup Fransızcada dişil ve tekil bir niteleme özelliği taşır ve küçük birini daha doğrusu küçük bir kıza imler. Bu sözcük 'küçük' anlamının yanında 'ufaklık' anlamını da vurgulamakla birlikte masalın izleksel boyutu dikkate alındığında sözcüğün 'küçük' anlamına gönderme yaptığı kolaylıkla

anlaşılacaktır. Masalda kullanılan 'la fillette' sözcüğü 'ette' küçültme son ekini alarak okura sezdirimsel olarak masalın kahramanının belki de düşünülenden de küçük ve acınası olduğunu aktarmak ister. 'La fillette' sözcüğü hem küçültme anlamını, hem de 'pauvre' (zavallı) sözcüğünün anlam alanını kapsar. Bu yolla güçlü bir katarsis etkisi de yaratılmış olur. Masal kahramanını betimleyen bir başka sözcükse l'enfant (çocuk) dir. Kahramanı niteleyen diğer sözcükler gibi cinsiyet ayrımını kesinlemeyen bu sözcüğe çok fazla imgesel anlam yüklenmediği görülmektedir.

Masalın İngilizcesinin başlığı, Türkçesinde, hatta çoğu masalların başlıklarında olduğu gibi masalın ana kahramanını betimleyen bir sözcük öbeği olup, 'The Little Match Girl', (Küçük Kibritçi Kız) anlamına gelmektedir. Buradaki tek farklılık, Türkçesinde masalın adının küçük nitelemesini içermediğidir. Burada dikkati çeken bir öge, masalın başlığını oluşturan 'The Little Match Girl' sözcük öbeği, masal boyunca masal kahramanını anlatmak için hiç kullanılmamış, sadece bir kez 'the poor little match girl' (zavallı küçük kibritçi kız) olarak 'zavallı' sözcüğü eklenerek kullanılmıştır ki, burada amaç, hem dil öğrenene yeni bir sözcük tanıtmak, hem de kızın üşüdüğünü ve karnının aç olduğunu belirterek bağlamla uyum oluşturmaktır: "The poor little match girl is cold and hungry." (İ, s.8). (Zavallı küçük kibritçi kız üşüyordur ve karnı açtır.) (2)

İngilizce basımda masal boyunca küçük kibritçi kıza gönderme yapan diğer sözcüklerin kullanım sıklığına bakılacak olursa, bunların yirmi dokuzunu 'she' (o kişi adılı) oluşturmaktadır. Masalın ilk tümcesinde yer alan 'The little girl' (küçük kız) ifadesi, masal boyunca en çok (on beş kez) kullanılmış olan betimlemeli sözcük öbeğidir. Bunların dışında, üç kez sadece 'the girl' (kız), iki kez 'a poor thing' (zavallı şey), bir kez 'the child' (çocuk), ve son olarak bir kez de annesinin sözü geçtiği bir yerde 'her daughter' (kızı) kullanılmıştır ki, bu da aidiyetlik duygusunun verilmesi açısından önemlidir. " 'Yes, Mother', her daughter says." (İ, s.1) ("Peki, Anne" der kızı.)

1.2. Masaldaki Kahramanlar

Türkçe basımda masalın genelinde kahramanın, ağırlıklı olarak başlıkta yer aldığı biçimiyle yani kibritçi kız şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında 'bir kız çocuğu' (bir kez), 'kızcağız' (bir kez), 'küçük kız' (on kez), 'küçük kibritçi kız' (iki kez), kız (bir kez) ifadelerine yer verilir. Masalın Türkçe basımında 'bir kız çocuğu' şeklinde kullanılan ifadenin Fransızcasında olduğu gibi bir anlam taşıdığı görülmektedir. Bu ifade tıpkı Fransızcasında olduğu gibi masalın başında yer almasıyla belirsizliği, sıradanlığı anlatmaktadır. Yine Fransızcasında karşılık bulduğu anlama benzer biçimde kullanılan 'kızcağız' sözcüğü okurda tümüyle aynı duygu durumunu yaratmaya hizmet eder. Soğuk bir yılbaşı gecesi gelip geçenlere kibrit satmaya çalışan kızın çaresizliği, kimsesizliği ve yalnızlığı masalın başında kullanılan 'kızcağız' nitelemesiyle ortaya konulur. Masalın Türkçesinde 'küçük kız' söz öbeği kahramanı betimlemek için en fazla tercih edilen niteleme olmuştur. Bu kullanım ile çok fazla gönderimsel anlam dikkate alınmamış, yalnızca kahramanın 'küçük' oluşuna vurgu yapılmıştır. Aynı değerlendirmeyi masalda kullanılan 'küçük kibritçi kız' nitelemesi için de yapmak olasıdır. Kullanılan 'kız' nitelemesine yalnızca bir yerde rastlanmaktadır. O da soğuktan elleri ayakları moraran herhangi bir çocuğun betimlendiği bölümdür. Bu ifade de masalın başındaki gibi belirsizliğe vurgu yapmaktadır. Fransızcası ve Türkçesi karşılaştırıldığında, bu son nitelemenin yalnızca Türkçede yer aldığı Fransızcada böyle bir kullanıma yer verilmediği açıkça görülmektedir. Zira bu sözcük Fransızcada 'la fille' biçimiyle kullanıldığında, bayağı ve küçültücü bir anlam taşımakta olup hafifmeşrep kız/kadın anlamına karşılık gelmektedir. Masalın Türkçe basımında kahramanın isimlendirilmesinde dikkat çeken bir başka nokta ise 'çocuk', 'o' ve 'zavallı' sözcüklerinin kullanılmamış olmasıdır. Masalın Türkçe basımında kullanılmayan bir diğer sözcük ise 'çocuk'tur. Bu sözcük yerine Türkçede cinsiyet ayrımını vurgulayan oğlan (çocuk) ve/veya kız (çocuk) ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Çocuk sözcüğünün genel olarak belgisiz isim olarak kullanılması nedeniyle böyle bir kullanımın tercih edilmediği düşünülebilir. Fransızcada kişi adılı olan 'elle' (o) sözcüğü Türkçeye göre genel dil kullanımında daha yaygındır. Bu nedenle 'o' yerine masalın Türkçesinde kızcağız/küçük kız gibi sözcük grupları kullanılmıştır. Aynı şekilde 'pauvre' (zavallı) sözcüğü de doğrudan sıfat olarak kullanımı ile değil, Türkçede bu anlamı güçlendiren kız ve/veya kızcağız sözcüklerinin göndergesel anlamıyla karşılık bulmuştur.

Masalın İngilizce basımında masalın başında en çok dikkati geçen ancak daha sonra göz ardı edilen bir etmen ise, masal kahramanı kibritçi kızın adının 'Anne Marie' olduğudur. Kıza bir isim verme gerekliliği, annesinin ona seslendiği bir yerde, masalın en başında ortaya çıkmıştır: " 'Anne Marie' the girl's mother cries one day. 'We've got no money. Go out and sell some matches' " (İ, s.1) ('Anne Marie' diye bağırır kızın annesi bir gün. 'Hiç paramız yok. Dışarı çık ve biraz kibrit sat').

Masalın gerek Fransızca, gerek Türkçe, gerekse başka İngilizce basımlarında, kibritçi kızın ismi geçmemektedir tıpkı diğer pek çok masalda kahramanların isimlerinin olmadığı gibi. Masalı anonimleştiren bu öge kıza bir isim verildiğinde bir anlamda ortadan kalkar. Masalın başında adının Anne Marie olduğu öğrenilen kibritçi kızın, masal boyunca bir daha isminden söz edilmemesi ilgi çekicidir. Küçük kızın soğuk ve karlı bir gecede kibrit satmaya çalışmasıyla ilgili yaşadıkları ismi kullanılmadan anlatıldığında, küçük kızın kim olduğundan çok yaşadıklarına vurgu yapılarak okuyucuda daha fazla acıma duygusu uyandırmaktadır.

Kibritçi kıza yapılan diğer bir gönderme ise 'a poor thing' (zavallı şey) ifadesidir. Masalın izleksel boyutu düşünüldüğünde, bu ifade elbettekişaşırtıcı değildir. Poor (zavallı) sözcüğü aynı paragrafta iki kez geçmektedir. Küçük kız için kullanılan 'the poor little match girl' sözcük öbeğinin kullanıldığı paragrafta yine zavallı diye sözü edilmektedir: "What a sad picture! What a poor thing, with her barehead and barefeet." (İ, s.8) (Ne üzücü bir manzara! Ne zavallı şey, başı, ayakları çıplak!)

Aynı sözcük, masalın sonunda da yer almaktadır: " 'Poor thing-dead in the cold street' " people say". (İ, s.22) (Zavallı şey-soğuk caddede ölmüş, der insanlar). Öte yandan 'thing' (şey) sözcüğü de küçük kızın yalnızlığına, kimsesizliğine ve yoksulluğuna gönderme yapmak için kullanılmıştır. 'Cold' (soğuk) sözcüğü okura hem gerçek anlamıyla hem de göndergesel anlamıyla verilmiştir. Hatta bilinçli olarak kullanılan bu sözcükle metafiziksel yalnızlık, ıssızlık ve soğukluk kavramları ön plana çıkarılmaktadır. Bu kullanım ile kimsesiz birinin ölümü, öldüğü yerle de ilişkilendirilerek daha acınası bir durum sergiler. Poor (zavallı) sözcüğünün masalın okuyucuyu derinden etkilediği yerlerde kullanılması da ayrıca vurucu bir etkiye sahiptir.

Anne karakteri, incelediğimiz masalın ne Türkçesinde ne Fransızcasında basımlarında yer almamaktadır. Kibritçi kızın annesinden hiç söz edilmemesi, okuyucuda annenin ölmüş olabileceği kanısını oluşturabilir. Oysaki İngilizce baskısında annesi de babası gibi, yukarıdaki alıntıdan anlaşıldığı gibi, küçük kıza soğuk bir havada para kazanması için kibrit satmaya gönderecek kadar merhametsiz, zalim bir karakter olarak yansıtılmaktadır. Bu durum ise böyle bir anneye sahip olduğuna onu koruyacak kimsesi olmadığı için okuyucudamasalın kahramanı olan kibritçi kıza karşı katarsis duygusunun üst düzeyde gelişmesine neden olur. Türkçesinde anne karakterinin olmayışı, çocuk okur için anne kavramını şefkatle ilişkilendirileceği ve çocuğun böyle bir anne modelini algılamakta zorlanabileceğinden dolayı olabilir.

Masalda, küçük kızın çok korktuğu babasından, Türkçesinde, Fransızcasında ve İngilizcesinde farklı yerlerde söz edilmiştir. Her üç dildeki basımda da baba bir korku hatta şiddet ögesi olarak kullanılır. İngilizce basımda, masalın başlarında küçük kızın nasıl bir babası olduğuna dair fikir veren ve onu düşünen kimsesinin olmadığına işaret eden, babasının acımasız ve korkutucu uyarısı yer alır: " 'Don't come back without any money' , her father says. Or I'm taking my belt to your back'." (İ, s.2). ('Sakin eve parasız dönme' der babası. Yoksa seni kemerimle döverim)

Küçük kız, kibrit satmadan caddede dolaşmasının ardından bir köşeye gelip oturduğunda kibritleri satmadığı aklına gelerek, babasının onu dövdüğü zamanı anımsar. "... 'I can't go home with no money', she thinks. 'I don't want a beating'." (İ, s.10). (Parasız eve gidemem diye düşünür. Dövülmek istemiyorum).

Türkçe basımında ise, daha önce sözü edildiği gibi, küçük kız, kibritleri satamayıp, onları ısınmak için ardı ardına yakmaya başladığında anımsar babasını. "Oysa eve gidince, babası ona, kibritleri ne yaptığını soracaktı." (T, s.9). Kibritler azalmaya başlayınca küçük kız artık eve gidemeyeceğini düşünür. "Kibritleri yaktığı için babası kendisini döverdi" (T, s.12). Bu korku ile eve gitme umudunu da tümüyle yitiren küçük kız, cesaretini toplar ve onu en çok mutlu eden edimi yapmayı seçer.

1.3. Masaldaki Gerçek ve Düşsel Uzam

Masal, uzam açısından basıldıkları dillerde farklılıklar göstermektedir. Örneğin Türkçesinde ve Fransızcasında masal, kibritçi kızın soğuk bir yılbaşı gecesinde caddede bir köşede kibrit satmaya çalışmasıyla başlarken, İngilizcesinde bir iç uzamda, anne ve babasıyla yaşadığı evde başlamaktadır. "The little girl lives with her mother and father." (İ, s.1). (Küçük kız annesi ve babası ile yaşıyordu). İngilizce basımında masalın böyle bir iç uzamla başlangıç yapması, okura, küçük kızın bir ailesi olduğu, kimsesiz olmadığı duygusunu verir. Ancak okur, bu ilk tümceden doğal olarak nasıl bir ailesi olduğu, anne ve babası ile ilişkileri gibi ayrıntılara ilişkin sezgisel bile olsa bir bilgi edinemez. Ancak hemen sonrasında, anne karakterinin yukarıda sözü edilen sözleri, okuyucunun, kibritçi kızın ne kadar talihsiz olduğuyula ilgili bir çıkarımda bulunmasına öncü olabilir.

Masalın İngilizce basımında geçen 'A corner to sit in' (Oturulacak köşe), başlıklı bir sonraki bölümde, küçük kızın hiç kibrit satmadan soğuk caddede ışıklı vitrinlere bakarak yürüdüğü ve sonunda kendini en azından rüzgârdan biraz koruyacağını düşündüğü, iki evin duvarlarının oluşturduğu bir köşe bulup oraya oturduğu anlatılır. Hâlbuki Türkçesinde küçük kızın bir köşeye oturmasıyla ilgili bir anlatım yer almamaktadır. İngilizce basımda 'corner' (köşe) sözcüğü, çocuk okuyucunun öğrenmesi istenen yeni bir sözcük olarak verilmiştir.

Masalda geçen bu uzam gerçek uzamdır ancak masalın izleğini ve anlam katmanlarını güçlendiren uzam küçük kızın ilk kibritle başlayan düşlerini süsleyen uzamdır. Masalın düşsel uzamında küçük kızın her yaktığı kibritle bir imgeyle birlikte beliren uzam, masalın esas olarak temellendiği ve anlamını bulduğu uzamdır. Belirttiğimiz gibi bu düşsel uzam, kibrit, soba, çam ağacı ve birbirinden iştah açıcı yiyeceklerle donatılmış bir masa imgesiyle güçlendirilir. Masaldaki düşsel uzamın imgelerle yaratıldığı düşünüldüğünde, bu uzamın masala kattığı anlama bu bölümde değil, imgelerle ilişkisi bağlamında masalı anlamsal boyutta inceleyeceğimiz bölümde değineceğiz. Zira masaldaki düşsel uzam bu imgelerle yaratılır ve bu iki öge birbirini tamamlayıcı bir nitelik taşır.

1.4. Masalın Zamanı

Masalın Türkçesinde, küçük kızın kibrit satmaya çalışarak geçirdiği gecenin yılın son gecesi, yani yılbaşı gecesi olduğu masalın ilk tümcesinde belirtilirken, (T, s.2) İngilizcesinde, küçük kızın bütün günü kibrit satmadan soğukta caddede dolaşırken geçirdiği ve havanın giderek daha da soğuduğu ve karardığının belirtildiği yerde sözü edilmiştir. "It is very cold now. Snow is falling, and the sky is darker. It is the last night of the year". (İ, s.6) (Şimdi artık hava daha soğuktur. Kar yağmaktadır ve hava da kararmaktadır. Yılın son gecesidir).

Bu kısım, İngilizcesinde 'Her mother's shoes' adlı bölümün son paragrafıdır. Paragraftaki bu son tümceyle okur kendini yılın son gecesinde diğer insanların neler yaptığını -lezzetli yiyecekler yiyerek eğlenceli anlar geçirdiklerine- ilişkin bir anıştırma ile küçük kıza karşı bir kez daha içinin burkulduğunu duyumsarken bulur adeta. Öte yandan bu tümce, her ne kadar masal birçok çocuk tarafından bilinse de, İngilizce öğrenen çocuk okuyucuya, sonraki bölüm için ne gibi dilsel öğeler ile karşılaşacağına dair bir kestirim yapma olanağı sağlar. Nitekim bu bölümün sonundaki alıştırmalar da buna yöneliktir.

Masalın Fransızca basımında üçüncü tümcede geçen "au milieu de ce froid glacial et de cette obscurité, une pauvre petite fille marchait dans la rue"(F, s.96) tümcesi ile soğukun olumsuz etkisi daha da keskinlenmektedir. Türkçe karşılığı (bu dondurucu soğuk ve karanlığın ortasında /karanlıkta zavallı küçük bir kız yürümekteydi) olan tümcede yer alan kimi önad ve sözcükler anlamsal düzlemde iki boyuta açılım yapmaktadır. 'Glacial' (dondurucu) ve 'obscurité' (karanlık) sözcükleri şiddetli soğukun etkisini güçlendirme işlevine sahipken 'pauvre' (zavallı) ve 'au milieu de' (bir şeyin ortasında, orta yerinde) sözcükleri tümcenin anlamını eğretilmeli şekilde küçük kıza yoğunlaştırmaktadır. Anlatı zamanının gece olduğu doğrudan zaman ifadesi kullanılması yoluyla değil, soğukun ve yalnızlığın metafizik boyutunu güçlendirecek biçimde 'obscurité' (karanlık) sözcüğünün tercih edilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Okurun gözünde bu küçük kız 'pauvre' (zavallı) sözcüğüyle betimlenerek daha önce de belirttiğimiz gibi güçlü bir katarsis etkisi yaratılmıştır.

1.5. Masalda Kullanılan Dilin Edimsel Boyutu

Söz edimleri öncelikli olarak söz varlığı öğelerini etkileşim ve çağrışım alanına yönelik olarak kullanmayı öngörür. Söz varlığını özellikle üretici yönde geliştiren söz edimleri çocuğun biçim edinimine katkı sağlar. Gerek anlama, gerekse anlatma becerilerini geliştirerek dilin farklı ve etkin kullanımını koşullar. Dilin işlevselliğini öne çıkartarak edim kavramıyla eyleme, söz kavramıyla da dile gönderme yapar. Dile kapsamlı bir bakış açısıyla yaklaşan söz edimleri bildirişimde bulunan kişilerin bilgi, birikim, deneyim ve yaşantısıyla mantıksal kurallar geliştirir.

Masalda kullanılan diller arasındaki bir diğer farklılık, küçük kızın kibrit satmaya çalışırken söylediği sözlerdir. Türkçesinde "Kibrit almaz mısınız?"(T, s.5) şeklinde, olağan koşullarda sunma işlevi gören, oldukça nazik bir dil kullanımı dikkati geçerken, İngilizcesinde, dilin alıcıyı harekete geçirme işlevinin doğrudan gerçekleştirildiği, dil öğrenmenin başlangıç düzeyi için çok daha uygun olan buyrum kipi kullanılmıştır: " 'Buy my matches', she cries." (İ, s.6) (Kibritlerimden alın diye bağıır.) Küçük kızın bu isteğiyle ilgili sözün ardından, masalınTürkçesinde "İnsanlar onu duymadılar bile. Herkes telaş içinde koşturup duruyordu" (T, s.5) tümcesi, kimsenin kibrit satın almadığını, hatta küçük kızın onların umurunda bile olmadığı anlamını örtük olarak verirken, İngilizcesinde bu doğrudan belirtilmektedir. Bu tür bir dil kullanımıyla, yoksulun şanssızlığına, zenginin duyarsızlığına vurgu yapıldığı söylenebilir. "Nobody buys

any matches from her. No one gives her any Money". (İ, s.6) (Hiç kimse ondan kibrit almaz. Kimse ona para vermez).

2.Masalın Yabancı Dil Öğretimi/Öğrenimi Boyutu

Dünyaca bilinen Andersen masallarından *Kibritçi Kız* masalının İngilizce basımının Fransızca ve Türkçe basımından ayrılan en önemli yanının yabancı dil öğrenme/öğretme temelli bir yaklaşıma sahip oluşudur. Masalın İngilizce basımı, masalın dil öğreniminde okuma becerisini geliştirmeye yönelik bir materyal olarak kullanılabilirliğini artırmaktadır. İngilizce basım bütüncül olarak incelendiğinde tümüyle bu hedefe yönelik olarak hazırlandığı söylenebilir. Bu da İngilizce öğrenmekte olan çocuklara önemli bir dilsel kazanım sağlayacaktır.

Masalın Oxford Üniversitesi Yayınları'ndan yeni öğrenenlere yönelik okuma-anlama becerisini geliştirmek için uyarlanan İngilizce basımının çözümlemesine ayrıntılı değinelim. Pek çoköykü ve roman kitaplarında olduğu gibi, bu masal kitabının arka kapağında da, masal ile ilgili kısa fakat okuma ilgisini artıracak, merak uyandırıcı bir anlatı yer almaktadır. Kitapta ilk bakışta göze çarpan öğelerden biri, masalın bölümlerden oluşması ve çocuk okuyucunun İngilizce okuma ve anlama becerisini geliştirmek, sözcük dağarcığını artırmaya yönelik etkinlikler ve alıştırmalar içeriyor olmasıdır. "Sözcükler, ikilemeler, deyimler, atasözleri, ilişki sözleri ve kalıplaşmış sözlerden meydana gelmiş bir kavram" (Aksan, 2002: 13-14) olan söz varlığı yabancı dil öğreniminin gerçekleşmesinde birincil ölçüt olarak değerlendirilebilir. Bu etkinlikler ve alıştırmalar, yabancı dil sınıfında bir okuma metninin okuma becerisini geliştirmeye yönelik kullanıldığı gibi hazırlanmıştır. Okuyucunun, okunacak metne karşı ilgisini artırmak ve şema kuramında da belirtildiği gibi, (Nunan, 1999)metnin konusu ile ilgili önceki bilgilerini etkinleştirmek amaçlı yapılan okuma öncesi etkinliklere burada da yer verilmiştir. Buradaki okuma öncesi etkinlikler, çoğu çocuk okuyucunun zaten bildiği bir masal ile ilgili, dilsel bir amaç içermeleri yanında, bildiklerini anımsatıcı bir işlevi de üstlenirler. Eğitim psikologlarının önde gelen isimlerinden Ausubel'in 'ön düzenleyiciler' adını verdiği 'şema-oluşturma etkinlikleri', Nunan'ın (1999: 260) da belirttiği gibi, öğrencilerin okumasından önce yapılan okuma-anlama sürecine yardımcı olmaları açısından önemlidir. Çocukların bilişsel gelişimleri ve dil öğrenmeye ve edinimine ilişkin çoğu yaklaşımların temelini, Piaget'den sonra özellikle Vygotsky'in ve Bruner'in kuramları oluşturmaktadır. Bunlar kendilerine özgü farklılıklar içerseler de, genel olarak önerdikleri model, dil girdisinde çocuğa gerekli desteği vererek anlamayı kolaylaştırmaktır. (Cameron, 2001; Linse, 2005). Masalın başında verilen-Bruner'in terimiyle 'scaffolding'(destek verme)olarak da adlandırılabilir- resimlerle desteklenerek hazırlanan, iki seçenekli doldurmalı alıştırmada, çocuk verdiği yanıtların doğru olup olmadığını, ancak masalı okuduğunda anlayacak/anlayabilecektir. Her ne kadar, *Kibritçi Kız* masalı, bilindik olsa da, masal öğrenenin ana dilinde olmadığı için, okuma-anlama becerisini ölçmek için yararlı bir pekiştirici olacaktır. Benzer etkinlikler, her bölüm sonunda, sonraki bölümde olacaklara dair bir kestirimde bulunulabilecek ve okumaya devamlılığın sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Bu bağlamda, genel olarak okuma ilgisini artırmak amaçlı yapılan okuma-öncesi etkinlik ya da alıştırmalar, yukarıda da belirtildiği gibi, burada dilsel bir amaç oluşturmaktadır.

Masalın Türkçe sürümünden bir başka önemli farklılığı ise; kitabın başında masal karakterlerinin (küçük kibritçi kız, baba, anne ve büyükanne) resimlerle tanıtılması ve ardından masalın, 'Her cold little home' (soğuk küçük evi), 'Her mother's shoes' (annesinin ayakkabıları), 'A corner to sit in' (Oturulacak bir köşe), 'The stove and the goose' (Soba ve kaz eti), 'Candles and stars' (mumlar ve yıldızlar) ve 'Happy little soul (mutlu küçük ruh) başlıkları altında altı bölüme ayrılmış olmasıdır. Her bölüm sonrası, anlamayı ölçen alıştırmalara yer verilmiştir. Bu alıştırmalar iki farklı türden oluşmaktadır. Birinci tip alıştırmada, ilk üç bölümde masalın içeriğiyle ilgili verilen tümcelerdeki yanlışları bulma, dördüncü bölümde, verilen tümceleri, masalda geçtiği gibi sıraya koyma, beşinci bölümde, resimlerle desteklenen iki seçenekli sorular, altıncı ve son bölümde ise doğru-yanlış alıştırmaları yer almaktadır. Her bölüm sonundaki ikinci tip alıştırma ise, öngörme yani bir sonraki bölümde ne olacağı ile ilgili kestirimde bulunma alıştırmalarını içermektedir. Bunlar daha çok okumaya devamı sağlamak, merakı hep canlı tutmak için yapılmıştır ki, bu okuma etkinliklerinde göz ardı edilemeyecek derecede önemlidir.

Yabancı dilde masal, öykü veya roman tarzı gereçlerin ders dışında, boş zaman değerlendirmesi ya da zevk için okunması, çoğu zaman yabancı dil öğrenen için, bilinmeyen sözcüklerle karşılaşıldığında, hep sözlüğe bakma gereksinimi duymaktan dolayı, zevkten çok bir külfet haline gelmiş ve bu, çoğu kez kitabı okumayı bırakmakla sonuçlanmıştır. Yetişkin öğrencilere sözcüklerin bağlamdan anlamlarını çıkarabilme izlemleri öğretildiği ve zaman zaman bununla ilgili uygulamalar yapıldığı takdirde bunun kazandırılacağı açıktır. Ancak, çocuk okuyucular bu bilişsel süreç için henüz hazır olmadıkları için, onlara sözcük sorunları ile ilgili yardım sağlandığında sonuç daha etkili olacaktır kuşkusuz. Bu noktada, *Kibritçi Kız* masalının,

incelemeye alınan İngilizce sürümünde, bilinmemesi olası sözcüklere ilişkin her sayfa altında bu sözcüklerin İngilizce tanımlarını içeren mini bir sözlük sunulmuştur. Kitabın sonunda ayrıca, okuma ve yazma becerisine ilişkin iki proje çalışması, sözcük ve dilbilgisi alıştırmalarına yer verilmiştir.

Masalın İngilizcesinde kullanılan mikro-dilsel öğelere bir mercek tutmadan önce, masalın anlatım özelliğine dikkati çekmek gerekli olacaktır. Türkçesinde masal geçmiş zaman ile anlatılırken, İngilizcesinde geniş zaman kullanılmıştır. Bu kullanım masalı hedef düzey için uygun kılmıştır. Türkçede, çocuklara masal anlatılırken, genel olarak öğrenilmiş geçmiş zaman olan -miş li geçmiş zaman yeğlenmektedir. Buradaki anlatım, daha çok okuma becerisi için uygundur. Oysaki İngilizcesinde, hedef okuyucu düzeyine daha uygun olan geniş zaman kullanımı, masalın hem okuma, hem de dinleme gereci olarak kullanılmasını sağlar.

3.Kibritçi Kız Masalının İçerdiği Anlamsal Boyut

Türkçe basımında masal "Soğuk bir yılbaşı gecesiydi" (T,s.2) tümcesiyle başlarken, Fransızca basımda ise "Comme il faisait froid!" (F, s.96) (Hava ne kadar da soğuktu!) tümcesiyle başlar. Bu tümce Türkçesinde hem soğuğa, hem de bu günün özel bir gün olmasına, Fransızcasında ise kış mevsiminin çetinliğine ve soğuk hava şartlarının olumsuz etkilerine dikkat çekmektedir. Masalın Fransızca basımında ilk tümcede soğuğun şiddetine gönderme yapılmakta, izleyen tümcede "C'était le dernier soir de l'année, la veille du jour de l'an." (F, s.96) (Bu yılın son gecesiydi, yeni yılın bir önceki günüydü) yeni yıl kutlamaları ve coşkusundan söz edilmektedir. Masalın Türkçe basımında aynı tümcede belirtilen durum Fransızca basımında ilk tümcede soğuğun şiddetine, izleyen tümcede ise bu günün yılın son günü yani yeni yılın bir önceki gecesi olduğuna vurgu yapmaktadır. Fransızcasında "comme il faisait froid" ve "le froid était intense" (hava aşırı soğuktu) (F, s.96) tümcelerinde soğuğun şiddeti 'comme' (öylesine) ve intense (yoğun/aşırı) sözcüğü ile güçlendirilmiştir. İzleyen üçüncü tümcede dondurucu soğuk ve karanlık bir gecede zavallı küçük kızın kibrit satmaya çalışması 'soğuk', 'karanlık' ve 'zavallı' gibi birbirini anlamsal yönden tamamlayan sözcüklerinin kullanılmasıyla güçlendirilmiştir.

Masalın başında havanın soğuk ve karlı olduğu vurgusu masal boyunca da sürekli canlı tutulur."The wind comes in through the walls of their cold little house."(İ, s.1). (Rüzgâr, soğuk küçük evlerinin duvarlarından içeri girmektedir).

Küçük kızın gerek bütün gün ayakları çıplak bir halde dışarıda, kibrit satmaya çalışarak soğuk ve karlı havaya doğrudan maruz kalması, gerekse bir iç uzamda, evde duvarlardan içeri sızan soğuk hava ile katarsis etkisi güçlendirilmiştir.

Fransızca basımda yukarıdaki tümceyi izleyen tümcelerde geçen 'tablier' (satış önlüğü) sözcüğüyle bu küçük kızın sokaklarda bir şeyler sattığı anlatılmaya çalışılmıştır. "...portait à la main un paquet qu'elle espérait vendre." (F, s.96) (...elinde satmayı umut ettiği bir paket (kibrit kast edilmektedir) tutuyordu. Masalın Türkçe basımında "...kibrit satmaya çalışan..." (T, s.2) ve "kibritleri gelip geçenlere uzatıyor, satmaya çalışıyordu" (T, s.3) sözü ile karşılık bulan ifade 'umut etmek' ve 'çalışmak/çabalamak' fiillerini aynı anlamsal düzlemde değerlendirmemize olanak vermektedir. "Mais en ce soir de fête, tout le monde était affairé et personne ne s'arrêtait pour prêter attention à l'air suppliant de la petite" (F, s.96) (Bu bayram akşamında, herkes telaş içerisindeydi ve hiç kimse yardım diler gibi bir tavır içinde olan küçüğü fark etmedi bile). Herkesin koşuşturma içinde olduğu bir günde kibrit satmaya çalışan bir kız çocuğu bu sevinci yaşa(ya)mıyordu. Fransızcada 'petite' tekil ve dişil bir ismi niteleyen bir ön ad olan bu sözcük yerine isim ve sıfatların eril veya dişil ayrımının olmadığı Türkçede "bir kız çocuğu" (T, s.2) olarak kullanılmıştır. Bu sözcük Fransızcada bir ismi nitelemeden yalnız başına kullanıldığında ufaklık, küçük (kız için) anlamlarını karşılamaktadır. Türkçesinde "Yılbaşı gecesinin sevincini yaşayamayan bir kız çocuğu" (T,s.2) şeklinde yer alan bu tümcenin Fransızcada benzer bir anlamı güçlendirecek biçimde kullanıldığı görülmektedir. Küçük kız dışında herkes mutludur ve yazık ki hiç kimse ne onun, ne de mutsuzluğunun ayırındadır. Masalın Fransızca basımında yer alan "tremblante de froid et de faim, elle se traînait de rue en rue " (F, s.96) tümcesinde kullanılan trembler (titremek) fiilinden türetilmiş olan 'tremblante' (titrek/titreyen) tekil ve dişil bir sıfattır. Aynı şekilde tümcede geçen 'se traînait' sözcüğü 'sürüklenmek/ savrulmak' anlamına gelmektedir. Bu iki sözcüğün kullanılmış olması rüzgârda savrulan bir yaprağı anımsatabilir. Yapıtın Türkçesinde bu tümceye oldukça yakın bir anlam taşıyan "incecik giysiler" ve "ayakları çıplak" (T, s.2) nitelemeleri dikkat çekmektedir. Türkçe basımda "Küçük kız, soğuktan donmamak için, sürekli yürüyordu" (T, s.4) denilirken Fransızca basımda aılıktan ve soğuktan dolayı bitap düştüğü ve bu halde bir yandan öte yana savrulduğu vurgulanmaktadır.

Masalın Fransızca ve Türkçe basımında olduğu gibi, İngilizcesinde de küçük kızın satamadığı kibritleri yakmaya başladığı zaman, artık ellerinin ve ayaklarının soğuktan morarmaya başladığı, soğuğa dayanamaz hale geldiği zamandır. Bir kibrit yakıp biraz ısınmak ister küçük kız. Bu noktada İngilizcesinde yine bir farklılık göze çarpmaktadır. Kibrit yakmak için kızın kibriti duvara sürmesi gerekir. "The little girl takes a match. She strikes it against the wall." (İ, s.12.) (Küçük kız bir kibrit alır ve onu duvara sürer).

Türkçesinde ilk yaktığı kibrit ellerinin birazcık ısınmasını sağlayıp hemen sönmüştür. İngilizcesinde küçük kız, ellerini biraz ısıtan ilk yaktığı kibritin aydınlığında önünde yanan bir soba görür. Soba imgesi, Türkçesinde kızın ikinci yaktığı kibritle oluşmuştur: "In its light she sees a hot stove in front of her. It is big, new-and beautiful". (İ, s.13.) (Kibritin aydınlığında, önünde sıcak bir soba görür. Büyük, yeni ve güzeldir).

'A hot stove' (sıcak bir soba) sözcük öbeğindeki hot (sıcak) nitelemesi, Türkçesindeki "...kendisini gürül gürül yanan kocaman bir sobanın karşısında hissetti" (T, s.6) tümcesinde 'gürül gürül yanan kocaman' betimlemesiyle karşılaştırıldığında, bıraktığı etki açısından hiç şüphesiz daha zayıf kalmaktadır. Ancak, bu noktada, bu gibi farklılıkların, masalın İngilizcesinin, başlangıç düzeyinde olanların okuma becerisini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmasından kaynaklandığının altını çizmek gerekir. Aynı nedendir ki, tümcenin devamında sobanın büyük, yeni ve güzel olduğunun belirtilmesi, daha çok öğretsel bir amaç içermekte olup, çocuk okuyucunun bildiği sözcükleri, tekrar tekrar görüp anımsayarak, kalıcı hale getirmesine, pekiştirmesine olanak sağlaması açısındandır. Öte yandan, gerek ana dilde gerekse yabancı dilde masallarda çocuklar açısından kavramayı ve akılda kalıcılığı artırması bakımından sözcük ve sözcük öbek tekrarlarının katkısının önemli olduğu da anımsanmalıdır. "Again she takes a match. She strikes it against the wall of the house. The light from it falls on the wall. Suddenly the girl can see into the room behind". (İ, s.14.) (Tekrar bir kibrit alır ve evin duvarına sürer. Işık duvara yansır. Aniden, kız duvarın arkasında odanın içini görür).

Gerek bilinen gerekse öğrenilen sözcüklerin tekrar kullanımlarının yer aldığı görüldüğü bu alıntıda, duvar kavramının, kibrit yakmayı sağlayan bir nesne olarak kullanılmasının yanı sıra iki evin duvarlarından oluşan köşe, küçük kıza (pek fazla işe yaramasa da) soğuktan koruyacak bir sığınağı simgeler. Küçük kız kibrit alevinin duvara yansmasıyla, o anda en çok gereksinim duyduğu bir iç uzamı, kendisini korumaya yeterli olmayan duvarın ötesini, yani evin içini düşler. "On the table there is a snow-white cloth, and on this there are beautiful plates". (İ, s.14.) (Masanın üzerinde kar beyazı bir örtü, onun üzerinde de, güzel tabaklar vardır).

Küçük kızın karnının aç olduğu düşünülürse, bu okuyucuya kibrit aleviyle beliren görüntüde neler olacağı ipuçlarını verir sanki. Kar beyazı bir örtü ve güzel tabakların zengin bir evi simgelediği açıktır. Yiyeceklerle donatılmış olduğu varsayılan masada -Türkçesinde belirtildiği gibi- kızın dikkatini en çok fırında kızarmış kaz eti çeker. Burada kaz etine ilişkin yapılan kişileştirme, dikkati çeken başka bir yön olup, rastlantısal olmayan bir dil kullanımından daha fazlasını içerir hiç şüphesiz. Zira bu kişileştirme, küçük kızın karnının ne kadar aç olduğunu bir kez daha ve yeniden vurgulayan bir eğretileridir. "A roast goose is sitting on the biggest plate. It smells wonderful. Just then the goose jumps down and walks across to the girl. It has a big knife and fork in its back". (İ, s.14.) (En büyük tabağın içinde fırında kızarmış bir kaz eti oturuyordur. Nefis kokuyordur. Derken, kaz (kaz eti) sıçrar ve küçük kıza doğru yürür. Sırtında büyük bir bıçak ve çatal vardır).

Masalın Türkçe basımında 'kocaman bir kâsedeki sıcak çorbanın dumanı tütüyordu' tümcesinde çorba kavramına, daha sonraki sözü edilen yiyeceklerden (salatalar, meyveler, kuruyemişler...), daha fazla önem verilmiştir. Bu sebeple masa betimlenirken ilk olarak sözü edilmiş, kocaman bir kâsede dumanı tüten sıcak bir çorba sözüyle varsıllaştırılarak, buz gibi bir havada ve karnı aç birinin düşü olduğu anlatılmak istenmiştir. Sıcak çorba kavramının Türk kültürü açısından sıcak bir yuvayla da özdeşleştiği söylenebilir. Küçük kızın ilgisini, o gece yılbaşı gecesi olduğu için, zengin aile kavramını çağrıştıran kızarmış kestaneli hindinin çekmesi, masalın izleksel boyutuna uygun düşmektedir.

Masalın Türkçesinde küçük kız bu düşü görüyorken kibrit sönmüce, masayı bir kez daha görebilmek için bir kibrit daha yakmıştır. (T, s.9). Oysaki İngilizcesinde, bir sonraki (üçüncü) yaktığı kibrit, bir sonraki düşüne ışık tutacaktır: "... the flame from the second match dies. Now the little girl can see only the cold house wall in front of her" (İ, s.16.) (...ikinci kibritin alevi söner. Küçük kız şimdi sadece evin soğuk duvarını görüyordur).

4.Masalda Kullanılan İmgeler

Masalın Türkçe basımında "ışıklı mağazaların, süslü vitrinlerin önünde durup bakıyordu. Vitrinlerde neler yoktu ki! Çeşit çeşit yiyecekler, renk renk içecekler, tatlılar, pastalar..." (T, s.4) tümcesinde

geçen 'çeşit çeşit' ve 'renk renk' ikilemeleri küçük kızın bir camın arkasından gördüğü ve hayranlıkla izlediği sıcak yuvalara gönderme yapmaktadır. Fransızcasında kullanılan "les lumières brillaient aux fenêtres et de presque toutes les maisons sortait une délicieuse odeur, celle de l'oie, qu'on rôtitait pour le festin du soir" (F, s.96) (pencerelerde ışıklar parlıyordu ve neredeyse tüm evlerden akşam kutlaması için kızartılan kazın nefis kokusu yükselmekteydi) tümcesi ile Türkçe tümce karşılaştırıldığında iki çarpıcı nokta belirlemektedir. Yapıtın Türkçe basımında küçük kızın sokaklarda/dışarıda olduğu vurgusu alış veriş telaşında evlerine dönen insanların betimlemesiyle yapılırken, Fransızca basımında küçük kızın özlemine duyduğu bir iç uzama, sıcak bir eve/yuvaya gönderme yapar. Gerek iç uzam (ev) gerekse dış uzam (mağazalar) olsun her ikisinin de ortak noktası bir camın gerisinden izlenebiliyor olmalarıdır. Bu cam ve/veya vitrinler metafizik anlamda küçük kızın özlemine duyduğu ortama girmesine engel olan bariyerlerdir adeta.

Küçük kız satamadığı kibritleri biraz olsun ısınmak için yakar. Masalda kullanılan kibrit imgesi onu düşsel bir evrene sürüklerken, yanan her kibritle başka bir imgeyle yeni bir uzamın kapıları aralanır. Elleri ayakları soğuktan moraran küçük kız biraz olsun ısınabilmek amacıyla bir kibrit yakar. (T, s.6) Yapıtın Fransızca ve Türkçe basımında küçük kız aynı amaç uğruna kibritleri yakmaya başlar. "Comme une petite allumette lui ferait du bien!" (F, s.97) (Küçük bir kibrit yaksa bu kendini ne kadar da iyi hissettirecekti!). Görüldüğü gibi, soğğun şiddetini iyiden iyiye hissettirdiği anda başlar küçük kızın kibrit yakma isteği. Birinci yaktığı kibrit çarçabuk sönen küçük kız ikinci yaktığı kibritle kendini gürül gürül yanan kocaman bir sobanın karşısında hisseder. (T, s.6). "Il semblait à la petite fille qu'elle était assise devant un grand poêle en fonte, décoré d'ornements de cuivre" (F, s.98) (Küçük kıza kendini bakır işlemeli dökme demir bir sobanın önünde oturuyormuş gibi geldi). Küçük kızın kibritleri yakmaya başlamasından düşsel bir uzama geçiş yapıldığı anlaşılmaktadır. Masalın bu bölümünde her iki baskıda da yakılan kibritle başlayan ilk düşü gürül gürül yanan bir soba süsler. Yakılan her kibrit başka düşsel bir evrene gönderme yapar. Türkçe baskıda yakılan kibritler sayısal bir kesinlemeyle değil, 'bir kibrit daha yakar' sözü ile belirtilirken, Fransızcasında yakılan her kibrit sayısı belirtilir. İlk düşten sonra küçük kızın yaktığı diğer kibritle "kocaman bir yemek masası görünür gözüne" (T, s.8). Masada birbirinden iştah açıcı yiyecekler vardır. Ancak hepsinin de en temel özelliği muhteşem tatlarının işareti olan görüntüleri, nefis kokuları ve üzerindeki dumanlarıdır. "Une oie rôtie fumante farcie de pruneaux et de pommes, au parfum délicieux." (F, s.98) (Nefis kokulu içi kuru erik ve elmayla doldurulmuş dumanı üstünde bir kaz). Masalın Fransızca basımında küçük kız üçüncü yaktığı kibritle bir Noel ağacı düşler. "Elle se vit assise sous un magnifique arbre de Noel, plus beau et plus grand encore que celui qu'elle avait vu Noël dernier chez un riche marchand" (F, s.98) (Kendini geçen Noel'de zengin bir tüccarın evinde gördüğünden daha güzel, daha büyük bir Noel ağacının altında oturmuş düşler). Türkçe basımında izleyen sıradaki düşte bir yılbaşı ağacı değil, kibritleri sat(a)madığında babasından işiteceği azar korkusu baskın olur. "Oysa eve gidince, babası ona, kibritleri ne yaptığını soracaktı" (T, s.9). Masalın her iki dildeki karşılığında da baskın biçimde küçük çocuğun baba korkusu dile getirilir. "Si elle rapportait ses allumettes, et pas la plus petite pièce de monnaie, son père la battrait" (F, s.96) (Eğer kibritleri tek bir kuruş olmadan satmadan geri götürürse, babası onu döverdi). Masalın Fransızca basımında küçük kızın babasından korkusu kibritleri yakmaya başladığı anda değil daha önce geçerken, Türkçe baskısında üçüncü sırada yaktığı kibritle okura aktarılır. Türkçe baskısını incelediğimizde her yanan kibritle küçük kızın düşleri şöyle bir sıra izler: İlk kibrit soğuktan donan parmaklarını birazcık ısıtır. (T, s.6) İkinci yaktığı kibrit 'bir kibrit daha yakar' sözü ile belirtilir ve bu kez küçük kız kendini sıcacık bir sobanın önünde düşler. Sonra yaktığı kibritle muhteşem bir yemek masası düşler. Beşinci yaktığı kibritle yılbaşı çamını düşler. (T, s. 6-8-9-10-14-15).

Masalın Fransızca basımında sönen ikinci kibritten sonra "la fillette n'avait plus devant elle qu'un mur épais et froid"(F, s.98) (Kızcağzın önünde kalın ve soğuk bir duvardan başka bir şey yoktu) ifadesinin hemen hemen aynı anlamda "Küçük kız kendini tekrar sokakta, soğuk ve karanlıkta buldu" (T, s.10) ifadesiyle kullanıldığı görülmektedir. Kibritlerin yakılış sırası farklı olsa da bu iki durum oldukça benzerdir. Zira her sönen kibritle küçük kız kendini sarmalayan düşsel evrenden çıkarak gerçek dünya ile yüzleşir.

İçerikteki farklılıklardan biri de, kızın ayaklarının çıplak oluşuyla ilgilidir. Türkçesinde, bu durum masalın en başında "üstünde incecik giysiler vardı. Ayakları çıplaktı" diye belirtilmiştir. İngilizcesinde ise, ayaklarının çıplak oluşu, okuyucuyu daha da hüznendiren bir durum aracılığıyla açık hale gelmiştir. Küçük kızın, ayağına büyük gelen annesinin ayakkabılarıyla, yolun karşısına geçerken, önüne çok hızlı gelmekte olan iki at arabası çıkar. Sürücülerden birinin kızgınlıkla bağırması, kızı yolun diğer tarafına koşmasına yol açar ve bu arada ayakkabıları ayağından çıkar. Biri karda kaybolur, diğerini caddedeki bir çocuk alır. "The shoes on her feet are very big for her. That is because they are her mother's shoes." (İ, s.4) (Ayağındaki ayakkabılar onun için çok büyüktür. Çünkü onlar annesinin ayakkabılarıdır.) Yine bir

başka çarpıcı örnek de şudur. "When the little girl walks across the road, two coaches go past very quickly." (İ, s.4) (Küçük kız yolun karşısına geçerken iki atlı araba çok hızlı bir şekilde geçerler.) Masalın bu bölümündeki en sarsıcı saptamalardan biri de, dilin eğretilmeli kullanımudur. Kızın ayağından çıkan ayakkabının bir eşini, caddedeki bir çocuğun, eline alıp küçük bir yatağa benzeterek alay ettiği yerdir: "When I'm older, my children can sleep in this little bed", he laughs. Then he runs away with the shoe." (İ, s.5) ("Büyüdüğüm zaman, çocuklarım bu küçük yatakta uyuyabilir" der gülererek. Sonra ayakkabıyla koşarak uzaklaşır.)

Masalın İngilizce basımında küçük kızın vitrinlere bakarken aynı zamanda, açlık dürtüsünün fırında yeni kızarmış kaz etinin hoş kokusuyla uyarıldığını görmekteyiz. "There is a wonderful smell of roast goose, too. This is because it is the night of 31st December- New Year Eve." (İ, s.9). (Ayrıca fırında kızarmış nefis kaz eti kokusu da vardır, çünkü o gece 31 Aralık gecesi, yani Yılbaşı Gecesi.)

Ayrıca, fırında kızarmış kaz etinin -Türk çocuk okuyucusuna hindi etini çağrıştıracığı- yılbaşı gecesiyle özdeşleştirilmiş olduğu düşüncesi de okuyucuya 'This is because' ile başlayan tümce ile anlatılmak istenmiştir. Türkçesinde ise, hindi eti kokusu yerine, kızın maruz kaldığı ışıltılı görseleğe yer vererek, vitrinlerdeki çeşit çeşit yiyecekler, renk renk içecekler, tatlılar, pastalar olduğundan söz edilmektedir. (T, s.4)

Masalın İngilizce basımında küçük kızın yaktığı ikinci kibritten sonra kurduğu düş üçüncü yaktığı kibritle ortaya çıkan yılbaşı ağacıdır: "She lights a third match. Now she is sitting under the most beautiful Christmas tree". (İ, s.16). (Üçüncü bir kibrit yakar. Şimdi ise, en güzel Noel ağacının altında oturuyordur.)

Bu bağlamda, Türkçe basımında küçük kızın düşlediği yılbaşı çamı ile İngilizcesindeki Noel ağacının betimlemeleri arasında da farklılıklar olduğunu belirtmek gerekir. "It is bigger and nicer than the one in the window of the old merchant's home last Christmas." (İ, s.16). (Geçen Noel'de yaşlı bir tüccarın evinin penceresinde görünenden daha büyük ve daha güzeldir.)

Bu ayrıntının Fransızca basımında da olduğu görülmektedir. Fransızca 'l'arbre de Noël' (Noel ağacı) olarak kullanılan sözcüğe Türkçe basımda herhangi bir anlam yüklenmez 'çam ağacı'denilmekle yetinilir. Öte yandan Türkçesinde, çam ağacının altında çeşit çeşit hediyeler olduğu belirtilirken, İngilizcesinde daha çok ağacın süslemesi ile ilgili betimlemeler vardır ve armağanlardan söz edilmemektedir: "There are thousands of candles all over the green tree. And there are beautiful little pictures in different colours, too." (İ, s.16). (Yeşil ağacın her tarafında binlerce mum vardır. Ayrıca, farklı renklerde küçük güzel resimler de vardır).

5. Masalın Ekinsel Dokusu ve Sosyal İletisi

Masal çocuğun yalnızca dil gelişimine değil, sosyal ve ekinsel gelişimine de katkı sağlar. Çocukları masallarla tanıştırmamanın birincil amacı onları eğlendirmekten ziyade "ekinsel miras parçalarını okumaya davet etmektir". (Popet ; Roques, 2000 : 22). Sözlü bir yazınsal tür olan masalları yazılı bir kaynak olmaya iten nedenlerin başında ortak bir katılım bilinci geliştirme düşüncesi yer alır. Masalları yazılı biçimde toplama ve yayımlama kaygısı öncelikle ekinsel bir dağarcığa ortak olma bilincini gerekli kılar. (Velay-Vallentin, 1992). Bu düşünceler ışığında masalın ekinsel boyutunu değerlendirelim.

Masalın gerek Türkçesinde gerekse diğer iki dildeki basımında kullanılan yıldız kayması toplumsal bir motif işlevine sahiptir. Yıldız kayması ile karşılaşan kibritçi kız bu durum karşısında büyük bir coşku ve sevinç yaşar. Zira onu seven birinin söylediği sözleri hatırlatır ve bu durum dondurucu soğukta içini ısıtır. Masalın Fransızca basımında kibritçi kız, dallarında yeşil şamdanların yandığı Noel ağacı olarak düşlediği çam ağacına uzanmak üzereyken kibrit söner. "...l'enfant s'aperçut alors que ce qu'elle voyait étaient des étoiles" (F, s.99) (...çocuk, dallarında şamdanların yandığını sandığı şeyin yıldızlar olduğunun ayırdına varır). İşte tam bu anda yaşlı büyük annesinin kendisine söylediği şu sözü anımsar. "Quand une étoile tombe, c'est qu'une âme monte à Dieu" (F, s.99) (Ne zaman bir yıldız kayarsa, bu bir ruhun gökyüzüne (Tanrı katına) yükseldiğini gösterir). Masalın Türkçe basımında bu anıştırma farklı düzlemde ve anda belirir. Kibritleri yaktığı için eve gidemeyeceğini anladığında küçük kız umutsuzca gökyüzüne bakar. Bir yıldızın ışıklar saçarak kayıp gittiğini görür. (T, s.12). "Birilerinden, yıldız kayınca bir dilek tutulursa, dileğinin gerçekleşeceğini duymuştun" (T, s.12). Bunun üzerine küçük kız büyükannesinin yanında olma dileğini tutar. Çünkü o öldüğünden beri kimse ona iyi davranmamıştır. Fransızca baskısında küçük kız büyükannesine seslendiğinde görüntü tıpkı sobanın, kızarmış hindinin ve Noel ağacının yok olduğu gibi yok olur gider. Kibritçi kızın düşsel düzlemde büyükannesine yakın olma isteği masalın Fransızcasında dini bir göndermeyle anlamlandırılırken, Türkçe basımında 'dilek tutma' ile açıklanır. Bu daha çok batıl inanışı gösteren bir nitelik taşısa da esas olan her iki dildeki baskıda da ön plana çıkartılan duygu küçük kızla büyükannesi arasındaki bağıllık ve sevgidir. İki toplumun aynı olguya farklı biçimde yaklaşımı ekinsel bir

niteliği ortaya koyar. "Din, dil ve bunlara bağlı sanatlarla hukuk, âdet, gelenek gibi toplumsal değerler ve kurumlar, yalnız başlarına ayrı ayrı kültür öğeleri değildirdir." (Açık, 2010: 16). Masalın Fransızca basımında kayan bir yıldız ölen birini işaret eder. Küçük kızın sevgiyle bağlandığı ve ondan başka kimsenin olmadığı bu dünyada gitmek istediği tek yer sevgili büyükannesinin yanı olacaktır. Büyükannesi artık yaşamıyordu. Bu yüzden küçük kız kayan yıldızla kendi ölümünü diler bir anlamda. Masalın Türkçesinde bu dilek yıldız kayması olayına dayandırılarak yansıtılır. Yıldız kayması masalın Fransızca basımında ölen bir ruhun olduğuna/olacağına işaret ederken, Türkçe basımında dilek tutulmasına gönderme yapar. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, küçük bir çocuğun anlamada güçlük çekebileceği ölüm izleğinin Türkçe basımda sezdirimsel olarak aktarıldığı görülebilir.

Küçük kızın yıldız kaymasına tanık olması, Türkçe ve İngilizce basımlarında yine farklılık göstermektedir. Türkçesinde küçük kızın umutsuzca gökyüzüne baktığı sırada fark etmesiyle anlatılırken "karanlık gökyüzünde bir yıldız çevresine pırlırlı ışıklar saçarak kayıp gitti"(T, s.12), İngilizcesinde yılbaşı ağacı düşü sonrasında Noel ışıklarının yukarı çıkışını izlerken fark ettiği şeklinde anlatılmıştır: "...the flame of the match dies. But the christmas lights stay. They goup before the girl's eyes. She sees them now in the sky: they are the stars. Just then a star falls". (İ, s.17). (...kibritin alevi söner, ancak Noel ışıkları kalmıştır. Gözlerinin önünde yukarı doğru çıkarlar. Şimdi onları gökyüzünde görmektedir: onlar yıldızlardır. Tam o anda, bir yıldız kayar).

Yıldızın kayışının betimlenmesi yine Türkçe basımda pırlırlı ışıklar saçarak diye bir ikileme kullanılarak anlatılırken, İngilizcesindeki anlatım o kadar etkileyici ol(a)mamıştır: "It makes a yellow line across the sky" (İ, s.17). (Gökyüzünde sarı bir çizgi oluşturur). Hiç şüphesiz, bu sade anlatım, hedef okuyucu düzeyi ile ilgilidir.

Türkçesinde, küçük kız, yıldız kayması sırasında tutulan bir dileğin gerçekleşeceğine dair bir şeyler duyduğunu anımsamıştır. O anda aklına büyükannesi gelir ve 'Keşke büyükannem burada olsaydı' diyerek dileğini belirtmiş olur. İngilizce basımında ise, Fransızcasında olduğu gibi yıldız kayması birinin ölecek göğe yükselmesine işaret ettiği şeklindedir: " 'Someone is dying', the little girl thinks. She remembers her grandmother, and the old woman's love for her" (İ, s.18). (Küçük kız 'birisi ölüyor' diye düşünür. Büyükannesini ve yaşlı kadının ona olan sevgisini anımsar).

Ölmüş olan büyükannesinin yıldız kaymasıyla ilgili sözlerini anımsar: "When a star falls, a soul is going up to God" (İ, s.18). (Bir yıldız kayduğunda, bir ruh gökyüzüne doğru, tanrı katına yükseliyordu).

Türkçe basımda çam ağacı görüntüsü ile küçük kız kibritleri ardarda yakmaya başlar. Bu görüntüden sonra bir kibrit, bir kibrit daha yakar nihayet tüm paketi büyükannesini daha fazla görebilmek uğruna tüketir. O kadar çok kibrit yakar ki ortalık gün gibi aydınlanır. "Les allumettes répendaient un éclat plus vif que celui du jour" (F, s.100) (Kibritler gündün daha ışıltılı bir parıltı yayıdılar). Kibritçi kızın büyükannesini düşlediğinde yaktığı "kibritlerin aleviyle ortalık gündüz gibi aydınlanır" (T, s.15). Büyükannesi onu kollarına alır, birlikte gökyüzüne yükselirler. Öylesine yükseğe çıkarlar ki orada ne soğuk, ne açlık, ne de dert vardır. (F, s.100). Böylesi bir yer "elles étaient chez Dieu" (F, s.100) (Artık Tanrının evindeydiler/yanındaydılar) ifadesiyle karşılık bulur. Küçük kız için dünyada böyle bir yer yoktur, bu olsa olsa Tanrının evidir. "Sa grand-mère prit la petite fille sur son bras, et toutes deux s'envolèrent" (F, s.100) (Büyükannesi küçük kızını kollarına alır ikisi birlikte gökyüzüne yükselirler/süzülürler).

Masalın oldukça hüznü son sahnesi de Fransızca ve Türkçe basımlarda benzerlik taşır. "...un doux sourire flottant sur ses lèvres" (F, s.100) (dudaklarında tatlı bir gülümse) "Yüzünde belli belirsiz bir gülümseme vardı" (T, s.16) ifadeleriyle aktarılır. Fransızcada gülümseme 'dudak' sözcüğüyle Türkçede 'yüz' sözcüğü ile eşleşmiştir ki bu kullanımın her iki dilde de iki biçimde de yer aldığı bilinmektedir. Masalın Türkçe baskısı bu tümce ile sonlanırken, Fransızca baskısı "...tout le monde ignore les belles choses qu'elle avait vues, et au milieu de quelle spendeur elle était entrée avec sa vieille grand-mère dans la nouvelle année" (F, s.100) (hiç kimse gördüğü güzel şeyleri ve yeni yıla yaşlı büyük annesiyle nasıl bir muhteşemlik içinde girdiğini bilmeyecekti) şeklinde bir tümceyle son bulur.

Masalın son kısmında, her bir basımda da aynı süreç gerçekleşir. Küçük kızın elinde kalan kibritleri ardı ardına yakması ve kibritin alevinde onu yaşamında tek seven kişi olan büyükannenin görünmesi, kızın büyükannesine onu da yanında götürmesi için yalvarması ve masalın hüzünlü sonu: Ertesi gün insanlar zavallı küçük kız, yüzünde gülümsemeyle, donarak ölmüş olarak bulurlar. İngilizcesindeki son tümce, küçük kızın büyükannesine giderken kendini ne kadar mutlu duyumsadığıdır: Ne üşüyordu, ne karnı açtı, ne de korkuyordu: "Nobody knows of her happy feelings now, with her grandmother, on that wonderful New

Year's Day". (İ, s.22). (Hiç kimse, o güzel yeni yıl gününde, onun şimdi büyükannesiyile birlikte iken mutlu duygularından haberdar değildir).

Sonuç

Kibritçi Kız kendine özgü anlatım öğeleri ve imgeleriyle diğer pek çok masaldan ayrı bir niteliğe sahiptir. Masal gündelik dilin sözcük ve kullanımları yanında kalıplaşmış sözler ve deyimlerle pek çok anlam katmanına sahiptir. Çocuğun düş dünyasına uygun düşen imgelerle varsıllaştırılmış olan masal, simgesel ve alegorik değerlerle desteklemiştir. Masalda yer alan pek çok nesne kişileştirilmiş ve/veya imgesel değer kazandırılmıştır. Masalda pek çok masalın tersine iyimser bir sonuç yerine acıklı bir anlatım biçimi baskındır. Yaşamdan gerçekçi kesitlerin düşsel imgelerle nasıl uyumla sunulduğunu gösteren ilginç bir masaldır.

Sözlü yazın türlerinden olan masalın genel niteliği olağanüstü öğelerle bezenmiş bir anlatı yapısı içinde yine onlarla bütünleşmiş kahraman ve olayların yer almasıdır. *Kibritçi Kız* masalını geleneksel masal niteliğinden ayıran en önemli yanı, anlatı yerlemlerinde yazınsal yönünün ağır bastığıdır. Bu da *Kibritçi Kız* masalının yazınsal niteliğini güçlendiren ve gerçeklik algısını artıran bir yandır. Masal biçem açısından değerlendirildiğinde, gerek kişiler, gerek olay, gerekse uzamı yönünden oldukça gerçekçidir. Bu yönüyle de masal hüzünlü bir doku içinde gerçek yaşam izlerini saklı tutar. Masal tümüyle masalın olağanüstü niteliklerini taşımadığından, çocuğu gerçek yaşam içinde masaldaki kibritçi kızın düşlem gücüne ortak olmaya iter. Örneğin, yaktığı üçüncü kibritle düşsel uzamdaki gezintisi devam eden küçük kız artık ısınmak için değil, düşlem tutkusuyula yakar kibritleri. Masalların temel niteliklerini kısaca *Kibritçi Kız* masalı kapsamında değerlendirirsek ilginç benzerlikler ya da ayrılıklar olduğu görülecektir. Öncelikle masalın konusu olağanüstü bir niteliğe sahip olmadığı için masaldan çok kısa öykü tarzına daha yakın bir nitelik kazanır. Yine kahramanlar da günlük yaşamda karşımıza çıkacak/çıkabilecek niteliklerle sunulur çocuk okura. Her üç dildeki basımında da gerçeküstü niteliklere sahip olmayan bu kahramanlar yaşamın içinden çıkmış gibidirler. Ancak Türkçe ve Fransızca basımından farklı olarak İngilizce basımında küçük kızın, annesinin, babasının bazı noktalarda ayırıcı niteliklere sahip olarak yansıtıldığı görülmektedir. Bu da masalın basıldığı dildeki anlamsal boyutundaki etkisini belirlemektedir. Örneğin, İngilizce basımında küçük kıza bir isim verilmesi onu bir karaktere dönüştürürken edimlerini de bu yönde algılamayı koşullar. Yine anne ve babasının küçük kıza karşı tutumları da masalın İngilizce basımında ayırıcı bir nitelik olarak ortaya çıkmaktadır. Masallarda olan yer ve zamandaki belirsizliğin *Kibritçi Kız* masalında kesinlik taşımasıyla masalın anlatsal yönünün güçlü olduğunu görmekteyiz. Yer ve zamanın belirsizliğinin çocuğun düşlem gücünü varsıllaştırmak için yaratıldığını biliyoruz. Ancak *Kibritçi Kız* masalı bu öğeleri belirgin kılarak daha fazlasını gerçekleştirmiştir. Masalın izleği diğer masallardaki gibi bir açıklığa sahip değildir. Kullanılan imgelerle varsıllaştırılan anlatı örtük bir ileti sunar okura. O da bu sonuçtan kimin ne çıkarttığıdır. Sezdirimsel olarak verilen masalın öğüdü daha çok sosyal yönlü bir nitelik taşır. *Kibritçi Kız* masalının bir başka ilginç yanı kalıplaşmış bir tekerleme ile başlayıp bitmemesidir. Çocuk okuru masalın düşsel evrenine girmeye hazırlayan bu tür bir kullanımın olmaması masalda anlatılacak olanın gerçekliğine dikkat çeker en başta. Bir başka önemli ayrılık da genelde olduğu gibi masalın mutlu sonla bitmemesidir.

Kibritçi Kız masalının üç dildeki basımında ortak noktalar saptanabildiği gibi ayrı niteliklerin de var olması aynı masala tek bir bakış açısıyla yaklaşılmasını gerektirdiği sonucunu doğurmuştur. Masal genel anlamda masallardaki dil kullanımından farklı bir niteliğe de söz edimlerine yer vererek kavuşmuştur. Bu kullanım kibritçi kızın kibritleri satmaya çabalarken diğer insanların ona verdikleri tepkiyle somut biçimde örneklendirilir. Masalın diğer iki dildeki basımından İngilizce basımındaki bir diğer farklılık masala katılmış olan dil öğretimi/öğrenimi boyutudur. Bu durum çocuklara yabancı dil öğretimi için masalın kullanılabilirliğini artıran bir öğedir.

Masalın Türkçe, Fransızca ve İngilizce basımları ait oldukları toplumun ekinsel nitelikleri, yaşam biçimlerini, insan inanışlarını yansıttığı biçimleri ile kendi içlerinde oldukça tutarlıdır. Masalın sonunda her üç basımda da aynı sosyal ileti verilmiş olsa da ait oldukları toplumsal yapı içinde masalın kendine özgülüğü korunmuştur.

Masalın anlamsal boyutta değerlendirilmesinde kibritçi kızın düşsel bir uzamda yaşadıkları önemli bir katkıda bulunmuştur. Masalın kırılma noktası kızın bu evrene girmesiyle başlamıştır. Önce biraz olsun ısınabilmek için yakmaya başladığı kibritler, masal ilerledikçe bir imgeye dönüşmüştür. Her yeni yakılan kibrit onu farklı bir düşsel uzama taşımıştır. Bu yapılırken de çeşitli imgelerle anlatı varsıllaştırılmıştır. *Kibritçi Kız*'ın taşıdığı tüm bu niteliklerle çocuk yazını için bir başvuru kitabı niteliği taşıdığı ortadadır. Çocuğun güzellüduyusal gelişimine katkı sağlayacak masalı bu çalışmada incelediğimiz üç farklı dilde pek çok amaç için okumak ve/veya okutmak yararlı olacaktır.

Notlar

(1) Bu çalışmada masalın Fransızca basılı biçimi için (F), İngilizce için (İ) ve Türkçesindeki içinse (T) kısaltmaları kullanılmıştır. Bu kısaltmanın yanında yer alan s. ifadesi ise masalın ilgili dilde basıldığı kaynağın sayfa numarasını imlemektedir.

(2)Çalışmada Kibritçi Kız masalının Fransızca ve İngilizce basımlarından yaptığımız alıntılar özgün dillerdeki anlamları korunacak şekilde tarafımızca Türkçeye çevrilmiştir.

KAYNAKÇA

- AÇIK, Fatma (2010). "Türkçe Öğretmeni Yetiştirme Programında Mevcut Alan Derslerinin Kültürel Boyutu", *Türklük Bilimi Araştırmaları Uluslararası Hakemli Dergi*, Niğde, Yıl: 15, Sayı: 27, 15-26.
- ANDERSEN, Hans Christian (2012).*Kibritçi Kız Dünya Masalları*, MEB Tavsiyeli 100 Temel Eser, İstanbul: Birleşik Basım.
- ANDERSEN, Hans Christian (2013). *La Petite Fille aux Allumettes. Mes Plus Beaux Contes pourRêver*, Paris: Pierre de Soleil.
- ANDERSEN, Hans Christian (2012). *The Little Match Girl*, Oxford: Oxford University Press.
- AKBAŞ, O (2008). "Sosyal Bilgilerde Değer ve Öğretimi", *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (Editörler: Bayram Tay-Adem Öcal), Ankara: Pegem A Akademi.
- AKSAN, Doğan (2002).*Anadilimizin Söz Denizinde*,Ankara: Bilgi Yayınevi.
- CAMERON, Lynne (2001). *Teaching Languages to Young Learners*, Cambridge: Cambridge University Press.
- LINSE, Caroline T. (2005). *Young Learners*, New York: Mc-Graw Hill.
- NUNAN, David (1999).*Second Language Teaching and Learning*, Boston: Heinle & Heinle Publishers.
- POPET (A) et ROQUES (E) (2000).*Le conte : au service de l'apprentissage de la langue (cycle 2 et 3)*, Paris: Editions RETZ, Collection Pédagogie Pratique.
- VELAY-VALLENTIN, Catherine (1992). *L'Histoire des Contes*,Paris: Fayard.